

قسطنطنیه یا استانبول

در سال 335 میلادی، امپراتور قسطنطین (کنستانتینوس) در اواخر زندگی خویش برای تداعی ارمانها و حفظ دستاوردهایش پسران و برادرزاده گان خویشرا نزد خود احضار و به آنها پیام خوشبینانه بی را در مورد تقسیم سرزمینهای امپراتوری خود داد و انرا میان شان تقسیم کرد. بر این اساس غرب را که

شامل: "بریتانیا و گل (فرانسه و المان) اسپانیا بود برای پسر بزرگ خود قسطنطین دوم، شرق را که سوریه و مصر را دربر میگرفت برای دومین پسرش کنستانتینوس، شمال افریقا و ایتالیا و ابولو را که شامل دو پایتخت جدید و قدیم یعنی قسطنطنیه (کنستانتینوس) که شامل رم میشد به پسر کهنتر خود کنستانتین و آگذار کرد. ارمنستان و مقدونیه و یونان را به دوبرادرزاده اش داد."

قسطنطین نخستین امپراتور مسیحی بود.

قسطنطنیه یا کنستانتینول (استانبول امروزی) قبلاً بانام بیزانتوم یا بیزانس مستعمره شهر یونان باستان بود، که توسط یونان ها در سال 657 قبل از میلاد بر سواحل بوسفور ساخته شده بود به این اساس پادشاه ایشان "بوزاس یا بوزانتاس" به این نام خوانده شد. در 11 می 330 میلاد کنستانتین یکم امپراتور روم پایتخت امپراتور شرقی را از شهر رم به این شهر منتقل نمود. این عمل وی موجب شد که بیزانتیوم به یکی از شهرهای مهم دنیا بنام قسطنطنیه و سرانجام به استانبول تبدیل شود هزار سال به نام بیزانس گذرگاه شرق و غرب شد. ناپلیون 1807 انرا «امپراتوری جهان» نامید. سپس این شهر از لحاظ ساختمان عمارتهای بزرگ نسبت به دیگر شهرها پیش قدم کردید که در مجموع 4388 عمارت بزرگ و 322 کوچه و 52 رواق داشت. در این مرحله نخستین کلیسای ایا سوفیا (سانتا سوفیا تاریخی)، که زیباترین کلیسا در قلمرو امپراتوری باخصوص در قسطنطنیه در جهان مسیحیت بود بنا یافت؛ این کلیسا در اثر شورش که در سال 532 در قسطنطنیه رخ داد، کلیسای ایا سوفیا و قسمتی از قصر امپراتور بسوخت. اما بعد از چهل روز از خاموشی شورش یوستینیانوس امپراتور در کار دوباره ساختمان ایا سوفیا آغاز و انرا به پایان رساند. این کلیسا به هیچ قدیسی نامگذاری نه شده بود بلکه به هاگیا سوفیا (ایا سوفیا امروز) به معنای: "حکمت مقدس، یا کلام خلاق، یا خود خدا." انتساب یافته بود. این کلیسا توسط مشهورترین معماران زمان: انتمیوس ترالسی و ایسید و روس میلیتوسی چنین طراحی شده بود. این دوتن معمار شکل باسیلیکایی معمول را کنار گذاشتند و طرح جدید ریختند: "مرکز آن گنبد وسیعی بود که نه بر دیوارها، بلکه بر پشتواره های عظیم استوار بود و در طرفین با دو نیمگنبد استحکام می یافت. برای ساختمان این کلیسا ده هزار کارگر استخدام شدند، و 320.000 پوند طلا 134.000.000 دلار خرج شد، و خزانه بر سر این کار به کلی تهی گشت." در ساختمان این کلیسا از چند نوع سنگ مرمر با رنگهای مختلفی و طلا، نقره و عاج و سنگهای گرانبها برای تزئین آن بکار رفته که خود یوستینیانوس امپراتور در طرح و ساختمان فعالانه شرکت داشت. طوری در کتاب تمدن تایش جهان نوشته شده است: "وقتی که انسان برای عبادت به این ساختمان وارد میشود، احساس می کند که ان بنای عظیم محصول قدرت بشر است... روح، که در این کلیسا خود را به اسمان عروج می دهد. چنین می انگارد که خدا در اینجا نزدیک است و از این خانه ممتاز خود شادمان."

کلیسا ایا سوفیا بعد سقوط امپراتوری بیزانس توسط عثمانیها در سال 1453 ترسایی و پس از فتح قسطنطنیه با فرمان سلطان محمد دوم به نام مال کفر غضب از کلیسا به مسجد تبدیل کردید. سپس بعد از فروپاشی امپراتوری عثمانیها و تاسیس دولت ترکیه در 1934 توسط اتاتورک ایا صوفیه از مسجد به

موزیم تبدیل شده و بلاخره دوباره نظر به فرمان اردوغان رییس جمهور ترکیه بعد از 86 سال در برج یولی 2020 به مسجد تبدیل شد. این عمل اردوغان یک نوع استفاده ایزاری و دزدی و غضب تاریخی و توهین به دستاورد های فرهنگی دینی و مذهبی اقوام هستند که در روند تاریخ از خود به جا مانده اند، انرا جزو افتخار های نیاکان خویش میدانند. این عمل خود باعث نفاق دلسردی میان پیروان ادیان بالخصوص میان مسلمانان و مسیحیان می شود. اگر هدف از عبادت خداوند باشد خداوند به گفته اسپنوزافیلسوف هالندی "مانند رگ گردن به انسان نزدیک است"، خداوند در هر جا بخواهی پیداست و عبادت میشود و خانه خداوند نه تنها مسجد بلکه کنیسه و کلیسا هم به نام وی بوده و کانون عبادت و پرستش وی میباشد. برای اینکه هر سه دین، دین یکتاپرستی میباشد.

این دستاوردهای بیزانسی در عرصه مختلفی فرهنگی، اداری، سیاسی و اجتماعی که در دوران یازدهم قرن به جا مانده است هنر های تزئینی یکی از میراث برجسته ان میباشد که ایا صوفیا نمونه از ان میباشد. مجسمه سازی و معماری و نقاشی در لا به لای مقدسات مذهبی شان در وجود داستان مصلوب شدن مسیح و ترتیب مجسمه سازی، موزائیک سازی و نقاشی برجسته و روشن میباشد.

این هنر های خلاق و قشنگ در قسطنطنیه از شرق به این کشورها نفوذ و گسترش یافته است چنانچه در کتاب تاریخ تمدن جهان آمده است: " .. هر چه سوریه و آسیای صغیر در صنعت نیرومندتر می شدند ورم در اثر مهاجمات بربران ضعیف تر از ان؛ موج هلینیستی که با اسکندر کبیر اسیرا فرا گرفته بود روبرو اروپا باز گشت. از ایران ساسانی از سوریه نسطوری، و از مصر قبطی هنر های شرقی وارد بیزانس شد و به ایتالیا و حتی به گل رسید؛ هنر یونانی مبنی بر نمایشی طبیعی اشیا به یک هنر شرقی مبنی بر تزئین نمادی جای پرداخت."

این آثار گران قیمت بقایای ان تا به حال در آسیای صغیر، ایتالیا و اسپانیا وجود داشته که سالانه میلیونها انسان از آن بازدید به عمل میاورند.

رویکردها: جلد چهارم تاریخ تمدن جهان اثر ویل دورانت